

[108. 1.]

VERSLAG DER COMMISSIE.

(Gedrukt onder n°. 38 der stukken voor de Indische begroting voor 1883)

De Commissie in wier handen gesteld zijn de stukken betreffende de aan de Billiton-Maatschappij verleende verlenging van concessie, heeft de eer aan het oordeel van de Tweede Kamer der Staten-Generaal de volgende opmerkingen te onderwerpen.

Bij overeenkomst van 23 Maart 1852 n°. 56 werd aan Z.K.H. Prins HENDRIK DER NEDERLANDEN en aan VINCENT GILDEMEESTER Baron VAN TUYL VAN SEROOSKERKEN door de Indische Regering afgestaan het eiland Billiton en onderhoorigheden voor den tijd van 40 achtereenvolgende jaren tot het ontginnen van delfstoffen en het in cultuur brengen van onbebouwde gronden. Onder Billiton werden krachtens besluit van 15 Maart 1852 (*Indisch Staatsblad* n°. 22), waarnaar in de concessie wordt verwezen, ook begrepen de daarbij liggende eilanden. Tot exploitatie van die concessie werd op 29 September 1860 eene vennootschap onder den naam der Billiton-maatschappij opgericht, nadat nog in 1857 JOHN FRANCIS LOUDON voor $\frac{1}{4}$ als medeconcessionaris door de Regering van Nederlandsch Indie was erkend, op welke vennootschap de Koninklijke goedkeuring werd verleend op 28 October 1860 (zie *Staatscourant* 9 November 1860).

Op een verzoek van die Maatschappij tot wijziging en verlenging der concessie sloot de Indische Regering met haar onder nadere goedkeuring van het Opperbestuur op den 19 December 1861 eene overeenkomst, waarbij o. a. de duur der concessie werd verlengd met 50 jaar, te rekenen van 1 Januarij 1861. Die overeenkomst bleef buiten gevolg, daar het Opperbestuur daaraan zijne goedkeuring niet verleende, op grond dat bij art. 5 van het Koninklijk besluit van 24 October 1850 (*Indisch Staatsblad* 1851 n°. 6) het verlenen van dergelijke concessien voor een langer termijn dan 40 jaar was verboden. Daarenboven schreef de Minister van Kolonien UHLENBECK den 25 April 1862 bezwaar te hebben tegen het verlengen der concessie vóór dat de ontginning van delfstoffen bevattende gronden in Nederlandsch Indie (*Indisch Staatsblad* 1851 n°. 6) bij de wet zou zijn geregeld en dat ook eene ontginning van 10 jaren noodig zou zijn van de werking der wijzigingen in de artt. 2 en 14 betreffende de regeling der pachtchat in de concessie voorgesteld, waartegen bij hem geene bedenkingen bestonden. Die wijzigingen werden vastgesteld bij overeenkomst van 10 October 1864.

Intusschen kwam de regeling der uitgifte van mijnconcessien bij de wet niet tot stand, maar werd dit onderwerp geregeld bij algemeene verordening (Koninklijk besluit van 2 September 1873, *Indisch Staatsblad* n°. 217 a). Ook na de vaststelling van dit besluit bleef de Billiton-maatschappij bij de Regering in Indie op verlenging van de haar verleende concessie aandringen, en diende eindelijk op 19 Mei 1875 een request in, waarbij zij verzocht de verleende concessie voor den tijd van 50 jaar te vernieuwen ook omdat de gestelde termijn van 10 jaar was afgelopen.

De directeur van Eeredienst, Onderwijs en Nijverheid, in wiens handen dit request gesteld werd, schreef bij missive van 13 Julij 1875 dat hij van oordeel is dat dit verzoek in gunstige overweging behoort genomen te worden ook met het oog op den hoogen prijs waarvoor de Maatschappij de oorspronkelijke concessie heeft overgenomen, maar dat dan de verlenging niet voor 50 maar slechts voor 35 jaar moet verleend worden. Tevens haalt hij aan een advies van den hoofdingenieur bij het mijnwezen, die op het gevaar wijst dat de voorraad tin op Billiton weldra zal zijn uitgeput. Ten slotte stelt hij voor op grond van art. 22 (*Indisch Staatsblad* 1873, n°. 217 a), hetwelk de magtiging des Konings

tot het aangaan van eene dergelijke overeenkomst voorschrijft, die magtiging te vragen. Bij den directeur van Justitie (missive 17 Augustus 1875) bestond tegen de toewijzing van het verzoek geen enkel bezwaar, maar ook hij wijst op het Koninklijk besluit van 1873 (*Indisch Staatsblad* 1873, n°. 217 a), hetwelk bij onderhandsche verlenging de magtiging des Konings voorschrijft. De Raad van Nederlandsch Indie (advies van 17 September 1875) is van oordeel dat de goeie trouw gebiedt het verzoek in gunstige overweging te nemen, en daar art. 22 (*Indisch Staatsblad* n°. 217 a) bij expiratie van eene concessie door tijdsverloop, onderhandsche verlenging toestaat, mits de Indische Regering daartoe door den Koning zij gemagtigd, meent hij dat het wel geen bezwaar zal ontmoeten dit te doen vóór het eindigen der concessie. Hij stelt dus voor de magtiging van het Opperbestuur te vragen. Maar tevens dat aan den directeur van Eeredienst, Onderwijs en Nijverheid, den adjuvant-resident van Billiton en den vertegenwoordiger der Maatschappij worde opgedragen eene concept-overeenkomst op te maken, waarin ook zoo veel mogelijk de voorschriften van het besluit van 1873 (*Ind. Staatsblad* 1873 n°. 217 a) worden nageleefd.

Bij missive van den 5den December 1876 diende de directeur van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid het concept voor eene overeenkomst met de Billiton-maatschappij bij den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch Indie in, en stelde daarbij ook voor den Minister van Kolonien uit te noodigen 's Konings magtiging te vragen om met de Billiton-maatschappij eene overeenkomst aan te gaan op de voorwaarden in het overgelegde concept-contract opgenomen. Dit concept, hetwelk tot grondslag gediend heeft en bijna geheel gevolgd is in de later gesloten overeenkomst, werd gesteld in handen der directeuren en van den Raad van Indie, om daarop te dienen van advies.

De directeur van Justitie (missive 23 December 1876) heeft tegen die overeenkomst overwegende bezwaren. Bij een en hetzelfde contract wordt behalve de mijnconcessie nog het geheele eiland Billiton en 5 andere eilanden in erfpacht gegeven. Er heeft hier verwarring plaats van mijnontginning, die een zakelijk regt daargestelt, en erfpachtrecht, hetwelk eene agrarische aangelegenheid is, geregeld bij art. 62 Regeringsreglement, hetwelk met uitsluiting van mijnontginning wordt verleend. Zoo als de overeenkomst daar ligt, is zij in strijd met art. 7 (*Ind. Staatsblad* 1873, n°. 217 a). Ook de regeling van de cijns is in strijd met art. 20 van genoemd besluit. Het concept-contract beoogt alleen het voordeel der maatschappij, en hij ziet niet in dat de Staat zich moet spoliëren om de aandeelhouders der maatschappij het geld in den schoot te werpen; vooral is dit nu af te keuren, nu het gevaar bestaat, dat de Staatsinkomsten de Staatsuitgaven niet meer dekken zullen. Hij is overtuigd, dat tot het sluiten van een dergelijk contract 's Konings magtiging nooit zal verleend worden, en stelt voor dat een nieuw concept-contract worde opgemaakt, waarbij de wettelijke voorschriften zijn nageleefd. En bij zijn nader advies van 30 Januarij 1877 op deze zaak terugkomende, herhaalt hij als zijne overtuiging dat het ingediend ontwerp zoodanige verwarring der door het Opperbestuur gegeven voorschriften inhoudt omtrent het in erfpacht afstaan van woeste gronden en die aangaande het verlenen van concessien tot de ontginning van delfstoffen bevattende gronden, dat het ontwerp zoo als het daar is liggende, bezwaarlijk ter bekrachtiging aan Zijne Majesteit den Koning kan worden aangeboden. Eene geheele omwerking zou noodig zijn. en dat is nutteloos bij een ontwerp zoo lijnrecht in strijd met de regelen door het Opperbestuur vastgesteld.

Met die zienswijze vereenigt zich de directeur van het Binnenlandsch bestuur (missive 10 Maart 1877). Hij heeft voornamelijk bezwaar dat het gansche eiland in erfpacht wordt afgestaan aan eene maatschappij, aan wie te gelijk het regt tot mijnontginning gegeven is, en acht de voorschriften der wet bij die uitgifte van erfpacht niet uitvoerbaar.

De directeur van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid (missive 13 October 1878) ziet tegen het aangaan van de voorgestelde overeenkomst een onoverkomelijk bezwaar hierin, dat zij in strijd is met de wettelijke voorschriften omtrent de uitgifte van woeste gronden (*Indisch Staatsblad* 1872, n°. 237 c, en 1877, n°. 194). De vrijstelling van de bij

de wet opgelegde verplichting tot het opmaken en indienen van meetbrieven, en de reductie van de als erfpachtsrecht te betalen pachtschat, aan de Maatschappij verleend, de slechte waarborgen van de regten der bevolking, aan wie voor het ontzetten uit haar bezit een in vergelijking met hetgeen op Java betaald wordt, fabelachtig lage schadevergoeding zal worden uitbetaald, maken voor hem het voorstel niet aannemelijk, waartegen de omstandigheid, dat door de Maatschappij geen gronden in cultuur gebragt worden, niets afdoet.

Doch afgescheiden van dit alles heeft hij bezwaren tegen verlenging der concessie, zoo als die is voorgesteld:

Vooreerst uit een financieel oogpunt. Terwijl nu reeds bezwaar bestaat in de Staatsuitgaven te voorzien, hetgeen in de toekomst nog meer dreigt, acht hij het niet verantwoord om milde bronnen van inkomsten als het ware voor goed aan particulieren af te staan. Mag de Staat aan particulieren schatten in den schoot werpen, terwijl hij, om in zijne behoeften te voorzien, aan zijne ingezetenen nieuwe offers moet vragen? En zoo het contract gesloten werd, zou aan de Maatschappij een geschenk gegeven worden, dat minstens op 1 miljoen 's jaars gedurende 35 jaar moet berekend worden. Wenschelijk en in 's lands welbegrepen financieel belang acht hij het dan ook, dat na expiratie in 1892 van de concessie de Staat het eiland zelf exploiteere zoo als dit tot nu toe op Banka geschiedt.

Daarenboven acht hij de verlenging in strijd met de wet. Artt. 17 en 22 Koninklijk besluit 1873, n°. 217 a, vorderen openbare uitbesteding, en alleen bij uitzondering is onderhandsche overeenkomst geoorloofd, krachtens magtiging des Konings. Maar voor die magtiging moeten overwegende redenen bestaan van landsbelang, en noch in noch buiten het concept-contract zijn die te vinden.

Eindelijk wijst hij op het slecht gekozen oogenblik om tot verlenging over te gaan. De Staat verbindt zich 14 jaar vóór de expiratie, zonder noodzaak, alleen om de Maatschappij gedurende 1/2 eeuw hare buitengewone voordeelen te verzekeren. Een geschenk aan de Maatschappij nu van p. m. 50 miljoen mag zeker eene fabelachtige vrijgevigheid genoemd worden.

Wordt, zoo vraagt hij, zoodoende ook niet een gevaarlijk antecedent gesteld, onder anderen met het oog op het contract tusschen de Indische Regering en de Nederlandsch-Indische Stoomvaartmaatschappij?

Daarenboven was het wenschelijk nu regelen ontworpen worden tot uitgifte van mijn-concessien, de vaststelling daarvan af te wachten. Hij adviseert de overeenkomst niet aan te gaan, maar mogt de Regering toch tot onderhandsche verlenging der magtiging des Konings willen vragen, dan verzoekt hij de opdracht te mogen ontvangen een nieuw concept-contract te ontwerpen, terwijl hij ten slotte in overweging geeft de maatschappij uit te noodigen op haar verzoek in 1888 terug te komen.

De Raad van Nederlandsch Indie (advies van 3 Januarij 1879) meent dat de Regering de goede trouw zou schenden, indien zij na expiratie der concessie tot eigen exploitatie overging, omdat zij verwachting tot verlenging ten sterkste heeft opgewekt. Hij kan zich met het voorstel tot onderhandsche verlenging, behoudens magtiging des Konings, vereenigen, mits 's lands belang daarbij behoorlijk is behartigd, maar acht die verlenging met den directeur van Eeredienst, Onderwijs en Nijverheid thans ontijdig, en wil de vaststelling der regelen omtrent de uitgifte van mijnconcessien afwachten, en houdt dus het concept-contract in advies, om later mede te deelen hoe hij over de opmerkingen der directeuren denkt.

De Gouverneur-Generaal vereenigde zich met het advies van den Raad van Indie, om met het aangaan van eene overeenkomst met de Billiton-maatschappij te wachten totdat de regelen omtrent de uitgifte van mijnconcessien zouden zijn vastgesteld en gaf hiervan aan den Minister van Kolonien kennis bij missive van 13 September 1879.

Intusschen wendde zich de Billiton-maatschappij tot den Minister van Kolonien van Goltstein op 22 Januarij 1880 met het verzoek het concept-contract aan de bekrachtiging van den Koning voor te dragen. Bij missive van den 3den Februarij 1880 stelde deze het request in handen van den Gouverneur-Generaal, terwijl op den 15 November 1880 door de Maatschappij op nieuw bij den Minister van Kolonien werd aangedrongen op afdoening der zaak, welk verzoek door hem bij missive van 26 November 1880 aan

den Gouverneur-Generaal werd toegezonden met verzoek de afdoening dezer zaak zooveel mogelijk te bespoedigen. Bij missive van 21 Maart 1881 deelt de Gouverneur-Generaal aan den Minister mede: dat hij het wenschelijk blijft achten dat regeling der voorschriften omtrent mijnontginning door middel van groeven en aan de oppervlakte het sluiten dezer overeenkomst voorafga; dat die regeling vertraging heeft ondervonden, zooals blijkt uit de missive van den directeur van Eeredienst, Onderwijs en Nijverheid, van 4 Februarij 1881, die evenwel hoopt de ontwerpen tot het onderwerp betrekkelijk binnen weinige dagen aan den Gouverneur-Generaal in overweging te geven, zoodat de Gouverneur-Generaal den Minister van Kolonien in overweging geeft aan de Billiton-maatschappij mede te deelen, dat in Indie het noodige wordt voorbereid om spoedig eene beslissing te nemen omtrent de voorwaarden waarop de concessie zal worden vernieuwd.

In dezen stand der zaak kwam de nieuw benoemde Gouverneur-Generaal op den 12 April 1881 te Batavia aan, en op den 10 Mei werd door hem aan den directeur van Eeredienst, Onderwijs en Nijverheid opgedragen de door de Billiton-maatschappij gevraagde verlenging der concessie ten spoedigste voor te brengen, afgescheiden van de voorgenenomene herziening der wetgeving op de mijnen. Tot dat besluit was de Gouverneur-Generaal gekomen na rijpelijk de zaak te hebben overwogen, zooals hij aan den Minister van Kolonien op 26 December 1881 schrijft, en daar nu de Raad van Nederlandsch Indie en de ter zake der verlenging gehoorde directeur van Eeredienst, Onderwijs en Nijverheid zich in hoofdzaak met het in der tijd door de Billiton-maatschappij ingediend concept-contract hebben vereenigd, zoo vereenigt zich de Gouverneur-Generaal ook met die adviezen, in het bijzonder wat betreft de bevoegdheid der Indische Regering om tot het verlengen der concessie over te gaan.

De Raad van Nederlandsch Indie had op 9 December 1881 geadviseerd dat eene magtiging des Konings tot het sluiten dezer overeenkomst ingevolge art. 22 Koninklijk besluit 2 September 1873 (*Indisch Staatsblad* 1873 n°. 217 a), volkomen onnoodig was, omdat hier sprake was van eene wijziging van het ter zake betrekkelijk beding in de acte van concessie, en art. 22 alleen van toepassing is bij vernieuwing als de eerste concessie vervallen is. Dezelfde omstandigheid dat hier de bestaande concessie gewijzigd en niet vernieuwd wordt, maakt het volgens den Raad onnoodig daarbij rekening te houden met de wettelijke voorschriften omtrent de uitgifte van woeste gronden. Ook de directeur van Eeredienst, Onderwijs en Nijverheid in een rapport van 27 October 1881 geschreven, nadat hij uit een onderhoud met den Gouverneur-Generaal had mogen vernemen dat deze zich met de voorgestelde verlenging wel kon vereenigen, en dat hij mede van oordeel was dat daarbij niet te zeer moest worden vastgehouden aan de bepalingen van *Indisch Staatsblad* 1873, n°. 217 a, erkent dat zijn advies van 13 October 1878 eenige rectificatie behoeft, en meent thans dat tot eene verlenging der concessie buiten openbare uitbesteding de magtiging des Konings niet gevorderd wordt, daar de Billiton-maatschappij thans niet vernieuwing maar wijziging der concessie wat betreft den termijn waarvoor zij verleend werd, verlangt.

Zonder de overige directeuren nader te hooren werd nu de verlenging toegestaan bij overeenkomst van 7 Januarij 1882, gesloten krachtens besluit van den Gouverneur-Generaal van 26 December 1881, waarvan het afschrift den Minister van Kolonien werd toegezonden bij missive van 4 Julij 1882.

Bij rapport aan Z. M. den Koning van 13 October 1882 gaf de Minister van Kolonien DE BRAUW den Koning in overweging aan die overeenkomst zijne goedkeuring te verleen. Dit had plaats bij Kabinets-rescript van 21 October 1882, n°. 6, waarvan door den Minister van Kolonien aan den Gouverneur-Generaal werd kennis gegeven bij missive van 27 October 1882.

De lezing van dit contract, op 7 Januarij 1882 gesloten, doet twee vragen rijzen die hier beantwoord moeten worden.

1. Is die overeenkomst regtsgeeldig?
2. Is bij het sluiten daarvan 's lands belang behoorlijk behartigd?

I. De beantwoording dereerste vraag: is de overeenkomst regtsgeeldig, hangt in de eerste plaats af van het antwoord op de vraag: was de Indische Regering tot het sluiten van die overeenkomst bevoegd? Art. 22 Koninklijk besluit 1873 (*Indisch Staatsblad* 1873, n°. 217 a) zegt:

»Bij het eindigen van eene concessie, hetzij door tijdsverloop, hetzij door intrekking, wordt tot het voortzetten van de mijnontginning geen nieuwe concessie buiten openbare mededinging verleend dan krachtens van Ons verkregen magtiging.

De concessie die in 1892 expireerde is verlengd tot 1927 buiten openbare mededinging en zonder magtiging des Konings. In de Indische stukken wordt tot verdediging vooropgezet dat hier geen sprake was van eene nieuwe concessie, maar van wijziging der verleende, zoodat op die wijze dit artikel nooit van toepassing zou zijn daar elke verlenging een wijziging der oude concessie is. Ook doet men een beroep op de omstandigheid, dat de verlenging plaats had 10 jaar vóór de expiratie der concessie, dewijl het artikel zegt: Bij het eindigen enz.

Noch de letter noch de geest van de wet laten die interpretatie toe, waardoor de naleving van het voorschrift geheel aan willekeur zou zijn overgelaten. De beteekenis der woorden: *bij het eindigen van eene concessie* kan niet zijn *na*, maar is wel degelijk *vóór* de expiratie; vooral ook omdat met het oog op de openbare uitbesteding een bekwame termijn moet gelaten worden aan hen, die daarbij wenschen mede te dingen. Volgens de Indische interpretatie zou het geheele artikel kunnen ontdoken worden door eene beschikking te nemen vóór dat de termijn geëxpireerd is. En dit klemte des te meer, omdat bij die interpretatie het voorschrift van het besluit omtrent den duur waarvoor eene concessie mag worden verleend, geheel illusoir zou worden, daar deze telkens bij wijziging der concessie zou worden verlengd, terwijl vooral niet mag vergeten worden, dat die verplichting om bij het eindigen der concessie tot openbare uitbesteding over te gaan, in het besluit van 1873 is opgenomen met het oog op de concessie verleend aan de Billiton-maatschappij. In de toelichting van dat besluit werd door den Minister van Kolonien, FRANSSEN VAN DE PUTTE, aangeteekend: »Deze bepaling heeft de strekking om alle onzekerheid weg te nemen omtrent de handelwijze die gevolgd moet worden wanneer eene concessie vervalt of afgeloopen is. Het schijnt aan geene bedenking onderhevig, om in zulke gevallen openbare mededinging in te roepen. Ook op de exploitatie van Billiton zal dit artikel toepasselijk zijn zoodra de concessie der Billiton-maatschappij zal zijn ten einde geloopt» (Zie rapport Minister van Kolonien aan den Koning, 13 Oct. 1882.)

Dit voorschrift van het Opperbestuur heeft de Indische Regering gemeend even goed ter zijde te mogen stellen als het besluit zelve, want letter en bedoeling van het voorschrift zijn geen andere dan deze, dat het toestaan van verlenging noch gedurende den loop der concessie, noch bij het eindigen daarvan bij onderhandsche overeenkomst binnen de bevoegdheid der Indische Regering is, dan wanneer zij, en dit alleen nog bij het eindigen der concessie, door den Koning daartoe gemagtigd wordt. Dit voorschrift is door den Gouverneur-Generaal ter zijde gesteld, zoodat de overeenkomst als gesloten door hem die daartoe niet bevoegd was, niet regtsgeeldig is.

Wordt die nietigheid gedekt door de latere goedkeuring des Konings bij Kabinets-rescript van 27 October 1882 verleend? Die vraag kan niet anders dan ontkennend beantwoord worden. Het verleen van eene concessie is, hoewel dit in den vorm van een overeenkomst geschied is, eene daad van Souverein gezag en moet dus beoordeeld worden naar de regelen van publiek regt. De algemeene verordening van 1873 schrijft voor eene verkregen magtiging des Konings, dat is eene voorafgaande, (geene andere is denkbaar) waartoe de Koning besluit na de redenen te hebben gehoord die hem het verleen van die magtiging in landsbelang nuttig doen achten. Die magtiging, als strekkende tot uitvoering van een algemeenen maatregel van inwendig bestuur, kan uit den aard der zaak niet worden verleend dan bij Koninklijk besluit, door den Minister van Kolonien gecontrasigneerd, en dat niet genomen wordt dan nadat door het Opperbestuur de gronden zelfstandig en waar het belang der zaak dit medebrengt, na raadpleging van den Raad van State zijn overwogen. Goedkeuring kan de Koning alleen verleen op een voldongen feit bij een eenvoudig Kabinets-

schrijven. Daarenboven kon magtiging des Konings tot het verleen van verlenging der concessie alleen gevraagd worden door de Indische Regering indien zij, zich op het standpunt der wet plaatsende, had aangenomen dat, hoewel publieke uitbesteding in den regel behoorde plaats te hebben, van dien regel in dit geval op grond van bijzondere omstandigheden behoorde te worden afgeweken. De Indische Regering heeft zich echter op een ander standpunt geplaatst, namelijk dit, dat zij tot de verlenging der concessie bevoegd was zonder Koninklijke magtiging. Zij heeft die magtiging dan ook niet gevraagd en nog veel minder eene Koninklijke goedkeuring.

In het rapport van den Minister van Kolonien aan den Koning, van 13 October 1882, wordt er ook niet aan gedacht om de goedkeuring des Konings in de plaats van zijne ontbrekende magtiging te vragen, maar de Minister ging daartoe over zoo als hij bij missive van 27 October 1882 aan den Gouverneur-Generaal schreef, omdat de overeenkomst reeds gesloten was, en de Regering zich reeds tegenover de Maatschappij had verbonden en omdat het tot niets zou geleid hebben indien hij thans nog bezwaren had geopperd tegen den vorm der nieuwe overeenkomst; eindelijk werd de goedkeuring des Konings gevraagd omdat de Koning vroeger steeds in alle quaestien betreffende de wijziging van de Billiton-maatschappij was betrokken geweest.

Daarenboven doet de lezing der overeenkomst in verband met het bovenstaande de volgende vragen rijzen.

Was de Indische Regering bevoegd bij één contract het eiland Billiton en onderhoorigheden af te staan tot mijnontginning en tegelijk als woesten grond in erfpacht, op de wijze zoo als thans heeft plaats gehad? (Koninklijk besluit 16 April 1872, *Indisch Staatsblad* 1872 n°. 116).

Was de Indische Regering bevoegd, terwijl art. 20, b (*Indisch Staatsblad* 1873 n°. 217a) voorschrijft dat door den concessionaris zal betaald worden een vast regt van f 0,25 voor elken bouw over de uitgestrektheid waarvoor concessie is verleend, in strijd met die bepaling dat vast regt te verminderen tot op $\frac{1}{100}$ van hetgeen de wet voorschrijft, alleen op grond dat de maatschappij anders f 164 000 'sjaars te betalen had, en dat dit eene groote som is?

Was de Indische Regering bevoegd om terwijl art. 1 (*Indisch Staatsblad* 1872 n°. 237, c in verband met *Indisch Staatsblad* 1877 n°. 194) bepaalt, dat voor elken bouw grond op Billiton in erfpacht uitgegeven jaarlijks zal betaald worden f 1, in strijd met die bepaling dat erfpachtsregt voor de Maatschappij te verminderen tot f 1 voor elken bouw door haar in cultuur gebragt, alleen omdat de Billiton-maatschappij anders jaarlijks aan erfpachtsregt zou moeten betalen f 656 000, en dat dit eene groote som is?

Was de Indische Regering bevoegd om terwijl art. 1 van hetzelfde besluit bij de uitgifte van woeste gronden in erfpacht de overlegging van een meetbrief gebiedt, de Billiton-maatschappij daarvan vrij te stellen, omdat die meetbrief kostbaar zijn zou?

Was de Indische Regering bevoegd om, terwijl de wet voorschrijft dat de titel van aankomst van het erfpachtsregt in de openbare registers moet worden ingeschreven, de Maatschappij van die verplichting te ontheffen?

Was eindelijk, terwijl art. 77 in verband met gewijzigd art. 62 Regerings-reglement bepaalt dat niemand van zijn bezit kan worden ontzet dan ten algemeenen nutte, op de wijze bij algemeene verordening bepaald en tegen voorafgaande schadeloosstelling, de Indische Regering bevoegd aan de Maatschappij het regt te verleen tegen eene fabelachtig geringe schadevergoeding (zoo als de directeur van Eeredienst, Onderwijs en Nijverheid het noemt) aan de bevolking, zich in het bezit te stellen van gronden enz. aan die bevolking toebehoorende? en is het voldoende om dit bezwaar op te heffen, dat men met den Raad van Nederlandsch Indie daarin alleen ziet een *res inter alios acta*? (Zie advies Raad Ned. Indie 9 Dec. 1881.)

II. Is bij deze overeenkomst 'slands belang behoorlijk behartigd?

De Raad van Indie is van oordeel dat de goede trouw zou verbieden dat de tinmijnen op het eiland Billiton door den Staat na expiratie der concessie zelf in exploitatie werden genomen, en meent dat de Billiton-maatschappij aan-

spraak heeft op verlenging dier concessie, omdat de verwachting daarop door de Regering was opgewekt.

Te vergeefs zal men echter in de stukken eenige toezegging van de Regering zoeken, welke aan de Maatschappij regt geeft op verlenging aanspraak te doen gelden. Alleen dit, dat in 1862 het Opperbestuur verklaarde geneigd te zullen worden bevonden om in nadere onderhandeling te treden betreffende de verlenging der concessie, nadat gedurende 10 jaren ondervinding zou zijn opgedaan omtrent de werking der in de oorspronkelijke concessie later gebragte wijzigingen.

Het valt moeilijk daaruit eene bepaalde toezegging te lezen, en ook na die verklaring bleef de Regering volkomen vrij de concessie al of niet te verlengen.

Maar was die verlenging in 's lands belang? Zeker niet op dit oogenblik. Welke zal over 10 jaar, als de concessie expireert, de toestand zijn niet alleen van de tinproductie en de tinmarkt, maar ook hoe zullen dan andere omstandigheden op het nemen eener beslissing invloed uitoefenen? Eerst dan kon en behoorde die beslissing te zijn genomen, en door reeds nu de toekomst voor bijna een halve eeuw te verbinden is *wel* voor de belangen der aandeelhouders in de Billiton-maatschappij gezorgd, maar is 's lands belang *niet* behartigd.

Men zoekt dan ook te vergeefs in de overgelegde stukken naar eene enkele geldige reden die de Indische Regering bewogen heeft reeds nu die verlenging toe te staan. Alleen wordt gesproken van de vrees dat de tinproductie op Billiton zou verminderen. Maar men vergeet daarbij dat al daalt daardoor de winst tot een nog zoo gering cijfer, het nog altijd voordeliger is de geheele winst in eigen exploitatie te behalen dan zich met een gering gedeelte daarvan als zijns te moeten tevreden stellen. Maar daarenboven, waarop is die vrees gegrond? De ingenieur van het mijnwezen, die het gevaar van die verminderde productie bespreekt, verklaart zelf dat niemand iets van de hoeveelheid tin op het eiland aanwezig weet, zoodat die vrees ten slotte niets anders dan eene losse gissing blijkt te zijn, die zelfs geen steun vindt in de omstandigheid dat de mijnen van Banka schijnen uitgeput te raken, omdat Banka reeds 1½ eeuw geëxploiteerd werd vóór dat men begon op Billiton naar tin te zoeken. Evenmin kan de overweging, dat de Maatschappij zonder de zekerheid van verlenging zich gedurende de haar blijvende 10 jaren aan roofbouw zou schuldig maken, diepen indruk nalaten.

Roofbouw heeft plaats wanneer men aan de natuur den tijd niet laat zich te herstellen, maar de eenmaal uitgegraven tin groeit niet meer aan en de Maatschappij zal wel met of zonder verlenging juist zooveel tin uit de mijnen graven als haar voordeel met het oog op de productiekosten en de tinprijzen medebrengt. Lag daarenboven in art. 9 der concessie geen genoegzame waarborg daartegen?

Niemand zal aan de Billiton-maatschappij de buitengewoon groote voordeelen misgunnen die zij sedert 1852 reeds behaald heeft en nog tot 1892 behalen zal, blijkens eene berekening van den hoofdingenieur van het mijnwezen, dd. 4 Julij 1881, uit de verslagen der Billiton-maatschappij opgemaakt. tot en met 1880 eene som van f 23 103 129 bedragende. Zij heeft de risico op zich genomen, en in de eerste jaren verlies geleden; het is dus billijk dat zij thans de voordeelen geniet, al zijn die buitengewoon groot.

Maar welke reden bestond er om die na 1892 niet aan den Staat te trekken, en daarvan nog gedurende 35 jaar ten behoeve van de aandeelhouders afstand te doen?

Uit het verslag van de Billiton-maatschappij over het boekjaar 1881/82 blijkt, dat die Maatschappij werkende met een kapitaal van per resto f 2550 000 heeft behaald eene winst van f 3010394,02 bij eene productie van 66 330,91 pikols tin, zoo dat op ieder aandeel, nadat van de voormelde winst eene som van ongeveer f 400 000 ten behoeve van enkele actiehouders was afgezonderd, uit het overblijvende bedrag van f 2 620 000 eene som van f 524 is uitbetaald of ruim 100 pct. In den financiën toestand der maatschappij lag dus geen aanleiding om haar door eene bevoorregting, die alleen met terzijdestelling der wettelijke bepalingen kon gegeven worden, te hulp te komen.

Terwijl de tinproductie op het eiland Banka langzaam afneemt zien wij die op Billiton bijna jaarlijks zeer toenemen, zoodat zij in de laatste jaren die van Banka overtreft. Gedurende de jaren 1875/81 was de tinproductie op Banka, blijkens de overgelegde staten, 460 934 pikols, terwijl die

op Billiton gedurende dezelfde jaren bedroeg 503 332 pikols. Die productie van Banka bragt den Staat gedurende die jaren eene zuivere winst op van f 12 892 205, terwijl in datzelfde tijdvak uit de grootere productie van Billiton door den Staat slechts een voordeel van f 840 259,68 in den vorm van pachtschat werd genoten.

Aannemende dat na expiratie der concessie in 1892 de tinproductie gelijk blijft aan het gemiddelde der laatste 7 jaren, en voor vermeerdering zoowel als voor vermindering der productie bestaat dezelfde waarschijnlijkheid, dan springt het in het oog dat Staatsexploitatie na dien termijn in het belang van 's lands financiën wenschelijk misschien noodzakelijk is, en dat de Indische Regering door het sluiten der overeenkomst van 7 Januarij 1882 met de Billiton-maatschappij aan deze, ten koste van den lande en zonder eenige noodzaak, een geschenk gemaakt heeft dat gedurende 35 jaar op bijna 2 miljoen gulden 's jaars kan geschat worden en over dat geheele tijdvak naar de berekening over de laatste 7 jaren ongeveer 70 miljoen gulden zal beloopt.

De vraag of 's lands belang bij het sluiten dezer overeenkomst behoorlijk is behartigd vindt hierin zijn antwoord.

Opmerking verdient het dan ook dat men te vergeefs in de beschouwingen van den tegenwoordigen Gouverneur-Generaal eene enkele gedachte zal zoeken gewijd aan landsbelang. Wel wijdt hij zijne aandacht aan de overweging of hij tot het aangaan der overeenkomst zonder magtiging des Konings bevoegd is, maar waarom hij in 's lands belang en dat wel *nu* die overeenkomst sluit geen woord. Maar zoo de Indische Regering niet verantwoord is, reeds nu zich de mogelijkheid te ontnemen om in eigen beheer en ten eigen bate de exploitatie der tinmijnen op Billiton te aanvaarden, is het dan niet de pligt van het Opperbestuur zoodanige maatregelen te nemen waardoor die mogelijkheid haar worde teruggegeven, opdat later ter bekwaamere tijd de beslissing zou kunnen genomen worden om hetzij tot Staatsexploitatie, hetzij tot openbare uitbesteding der concessie, naarmate dan zal blijken dat het een of het ander door 's lands belang wordt gevorderd, over te gaan? Opdat het Opperbestuur zijne volkomen vrijheid van handelen herkrijge, wordt blijkens al het bovenstaande niets anders gevorderd dan de erkenning dat de Indische Regering, door het sluiten der overeenkomst met de Billiton-maatschappij, het voorschrift van art. 22 van het Koninklijk besluit van 1873 (*Indisch Staatsblad* 1873, n°. 217a) heeft overtreden.

De Commissie stelt voor, dat de Kamer besluite, dat het noodzakelijk is:

op grond dat de overeenkomst tusschen de Indische Regering en de Billiton-maatschappij, op 7 Januarij 1882 gesloten, is aangegaan met terzijdestelling van de wettelijke bepalingen vervat in het Koninklijk besluit van 1873 (*Indisch Staatsblad* 1873, n°. 217a), en dat bij deze overschrijding van hare bevoegdheid de behartiging van 's lands belang niet op den voorgrond is getreden;

dat het Opperbestuur, niet berustende in de door de Indische Regering in deze gepleegde handeling, zijn volle vrijheid handhave, om bij het eindigen der oorspronkelijk aan de Billiton-maatschappij verleende concessie voor de naleving der bestaande wettelijke bepalingen en de behartiging van 's lands belang te waken.

Bij dit verslag zijn als bijlagen gevoegd de volgende stukken:

Rapport van den Minister van Kolonien aan den Koning, dd. 13 October 1882;

Kabinetrescript van 20 October 1882;

Brief van den Minister van Kolonien aan den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch Indie, dd. 27 October 1882.

Vastgesteld door de Commissie den 6den December 1882.

WINTGENS.
KEUCHENIUS.
VAN HOUTEN.
MIRANDOLLE.
VAN DELDEN.